

RECERCA ESCOLES CONFINADES

Informe 3. Fer de docent en un context inèdit

08/06/2020

Aina Tarabini i Judith Jacovkis

Amb la col·laboració d'Edgar Quilabert-Argudo per al processament de les dades

Per a citar l'informe es recomana fer servir el següent format:

Tarabini, A., Jacovkis, J. (2020). Recerca Escoles Confinades, Informe 3: Fer de docent en un context inèdit. GEPS-UAB: Barcelona

Índex

1. Introducció.....	3
2. Els usos del temps durant el confinament.....	4
3. Abordar el teletreball durant el confinament	9

1. Introducció

Aquest és el tercer informe de la #RecercaEscolesConfinades que impulsem des del GEPS-UAB. Tal com vam explicar als informes 1 i 2, la recerca es basa en una enquesta online que ha estat disponible des del 6 fins al 24 d'abril del 2020 i que han respost un conjunt de 2.777 docents de Catalunya.

Al primer informe van explicar els detalls de la mostra (el podeu trobar aquí: <https://geps-uab.cat/primer-informe-recerca-escoles-confinades/>). En el segon informe ens van centrar en les dades de composició social, innovació pedagògica i ús de tecnologies dels centres educatius de la mostra. Aquestes dades ens han permès posar de manifest l'enorme desigualtat de condicions d'escoles i docents per abordar el treball educatiu temps de confinament (el podeu trobar aquí: <https://geps-uab.cat/segon-informe-recerca-escoles-confinades/>).

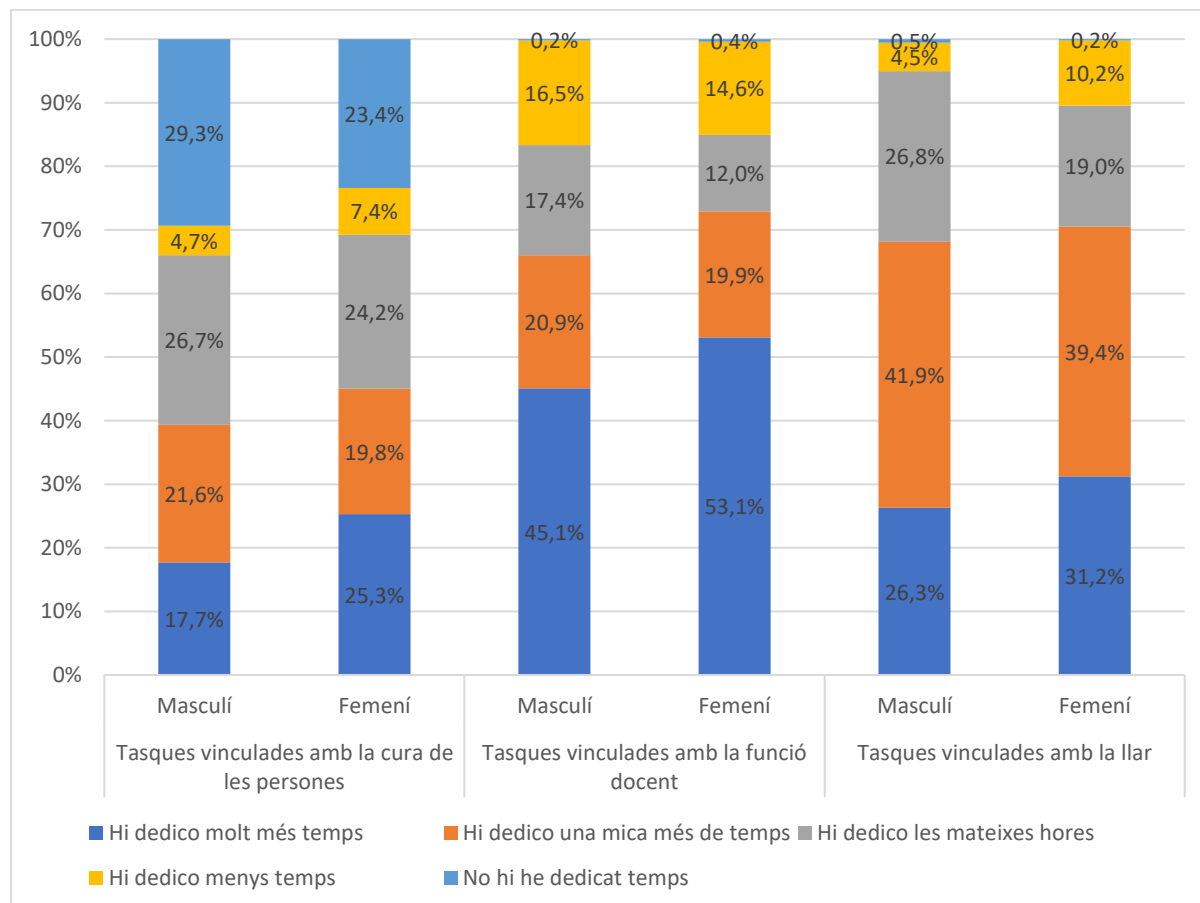
En aquest tercer informe ens centrem en dos grans aspectes: d'una banda, quins són els usos del temps i dels i les docents durant el confinament, no només estrictament vinculats amb la feina docent sinó també domèstic i de cura; d'altra quines són les seves formes d'abordar el teletreball durant el confinament, centrant-nos en les vivències dels i les docents durant aquest període. Ambdós aspectes són essencials per entendre com s'ha desplegat la tasca docent durant els mesos de paralització de l'activitat educativa presencial. És important tenir en compte a més, que el qüestionari es va respondre majoritàriament durant el primer mes de confinament i, per tant, durant un període que -donades les circumstàncies actuals- no es va considerar avaluable. Amb l'inici del tercer trimestre el 13 d'abril del 2020 algunes de les tendències que s'identifiquen en aquest informe es poden haver reforçat en sentit negatiu. Veiem-ho.

2. Els usos del temps durant el confinament

En aquest apartat veurem quins han estat els usos del temps dels i les docents durant el confinament. Aquesta anàlisi ens donarà informació molt valuosa per entendre la seva tasca educativa. El fet de traslladar la feina docent a casa no només ha tingut impactes clau sobre famílies i alumnat sinó també sobre la tasca docent en sí mateixa. Fer de mestre des de casa implica haver de compaginar la tasca pròpiament docent amb multitud d'altres tasques, sobretot vinculades amb les feines domèstiques i amb la cura de persones. I aquestes tasques, com sabem, no es distribueixen aleatòriament entre totes les famílies i molt especialment entre homes i dones. A continuació veurem, doncs, quines tasques han ocupat més temps als i les docents durant el primer mes de confinament en què la seva feina s'ha desenvolupat en un context absolutament inèdit i veurem també en quines situacions ha estat especialment complicat abordar la nova situació.

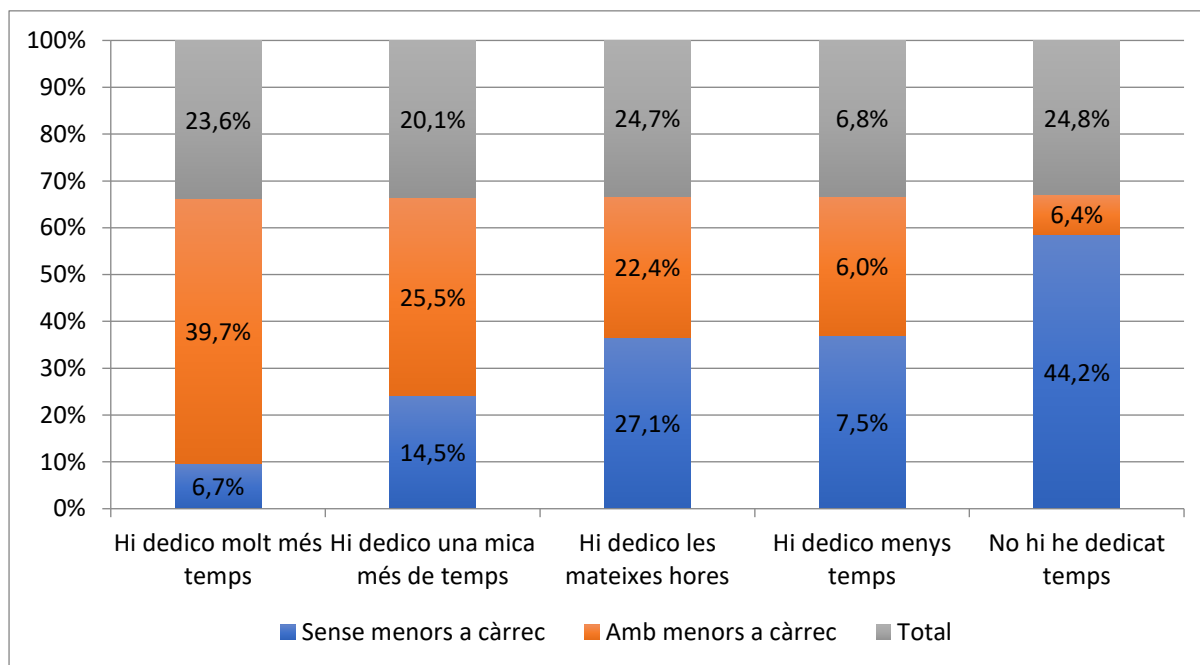
- **Durant el temps de confinament obligatori generat pel COVID19 ha augmentat considerablement el temps que els i les docents dediquen tant a les tasques docents com a les tasques domèstiques i de cura de les persones.** És especialment important destacar **l'augment del temps dedicat a les tasques vinculades amb la funció docent durant aquest període.** Així, en termes generals, la immensa majoria dels docents (70%) afirmen que han augmentat molt (51%) o una mica (20%) el temps que dediquen a tasques vinculades amb la funció docent (formació, reunions, intercanvis amb companys/es i alumnes, planificació, classes virtuals, etc.). De la mateixa manera, el 70% afirma que ha augmentat molt (30,24%) o una mica (39,81%) el temps que inverteixen en tasques vinculades amb la llar (cuinar, endreçar, netejar, comprar, etc.). El temps dedicat a les tasques de cura de les persones, en canvi, no sembla haver augmentat tant, ja que menys del 45% dels docents afirmen que durant el temps de confinament el temps dedicat a aquestes tasques ha augmentat molt (23,76%) o una mica (20,10%). Tot i que en termes globals el temps dedicat a les tasques de cura no hagi augmentat molt, l'augment d'aquest temps ha recaigut especialment sobre les dones que tenen menors o adults dependents a càrrec. Això **situa les dones docents en una situació especialment complexa per abordar el teletreball durant el confinament.**

Taula 1. Distribució del temps per part dels i les docents durant el confinament.

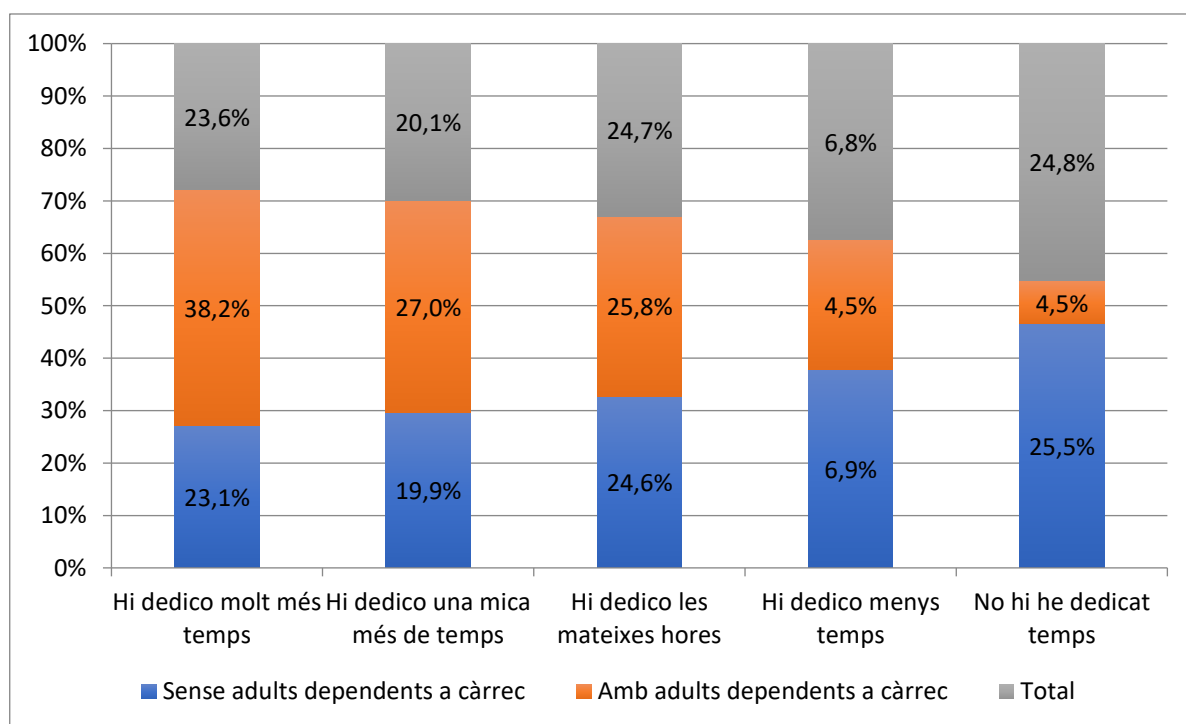

- Com ja hem avançat, la distribució dels usos del temps durant el confinament està fortament vinculada a les càrregues familiars dels i les docents que, alhora, estan mediades pel gènere. És especialment significatiu destacar l'augment del temps dedicat a les tasques de cura per part dels i les docents que tenen persones a càrrec. Així, el 65% dels docents enquestats que tenen menors a càrrec i dels que tenen adults dependents a càrrec declaren dedicar més o molt més temps a tasques de cura durant el confinament. Així mateix, és important tenir en compte que les dones tenen més menors i adults dependents a càrrec que els homes i, per tant, la seva situació en vers la cura dels mateixos durant el temps de confinament les situa en una posició especialment desavantatjada i complexa.

Taula 2. Temps dedicat a les tasques de cura durant el confinament en funció dels menors a càrrec a la llar

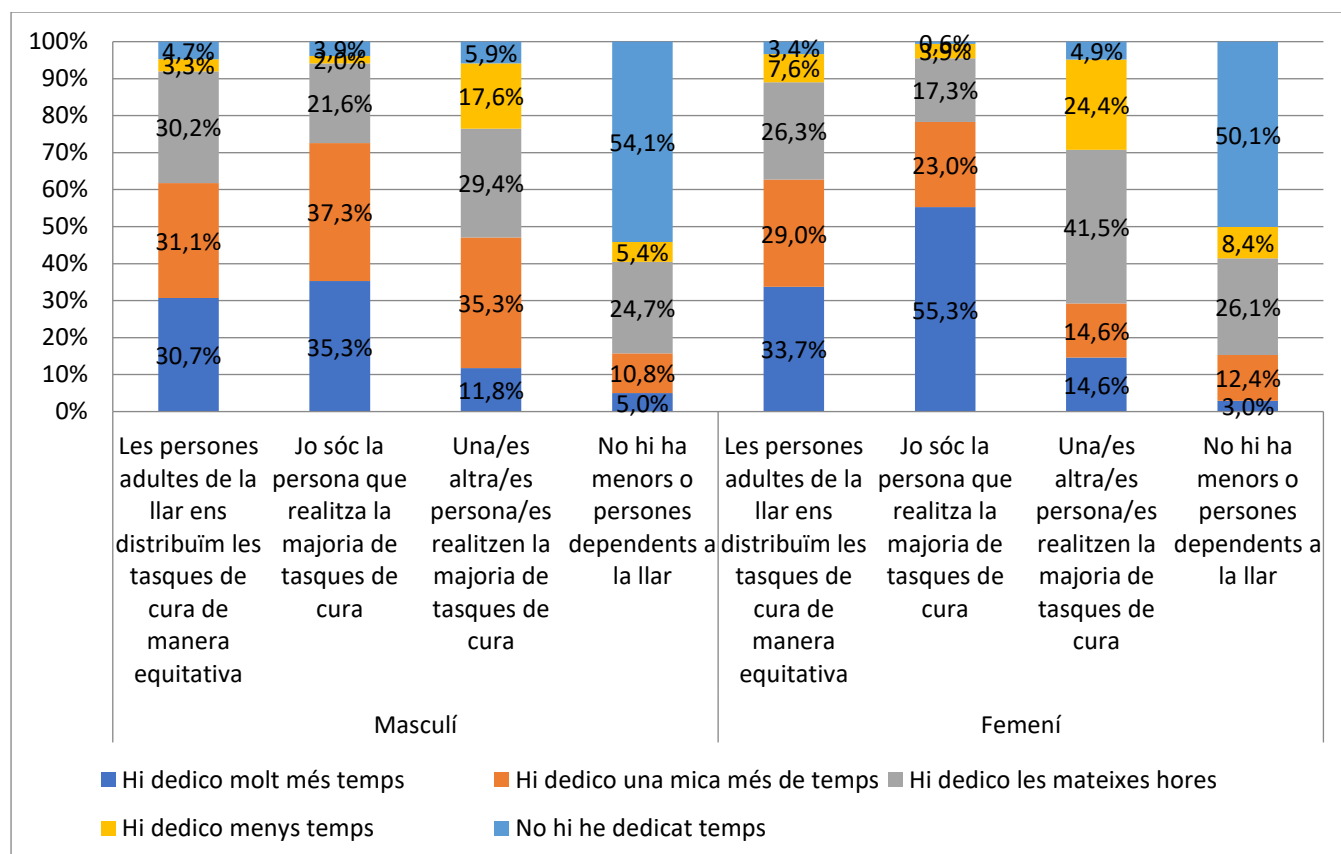

Taula 3. Temps dedicat a les tasques de cura durant el confinament en funció dels adults a càrrec a la llar

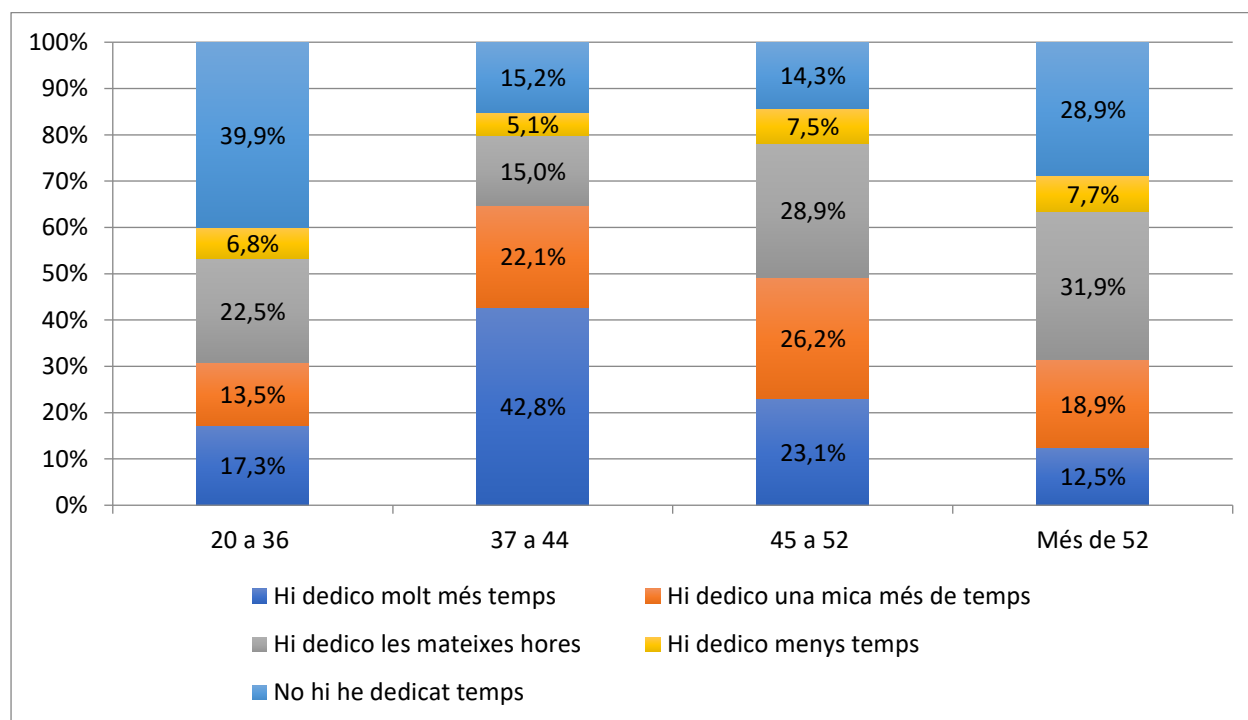
- La distribució dels usos del temps dels i les docents durant el confinament es relaciona també amb el fet de compartir o no les tasques de cura amb una altra persona de la llar que, de nou, es vincula amb el gènere. Així quan la persona que respon l'enquesta afirma que és la principal encarregada de les tasques de cura dins la seva llar, més del 75% de les respostes apunten a que es dedica molt més temps (50,8%) o una mica més de temps (27%) en aquesta tasca. És més, en la majoria de casos, són les dones les que afirmen que són elles les que realitzen la majoria de tasques de cura de la llar (25,9% vs. 9,3% dels homes), fet que com hem indicat anteriorment les situa en una posició especialment complexa per abordar la tasca docent durant el confinament. A banda, com mostra la Taula 4 més de la meitat de les dones que realitzen la majoria de tasques de cura ha augmentat molt el temps que hi dedica (55,3%) mentre que en el cas dels homes aquest percentatge se situa en el 35,3%. La distribució en la resta de alternatives de distribució de tasques de la llar és molt similar entre homes i dones.

Taula 4. Temps dedicat a les tasques de cura per part dels i les docents segons la distribució de les tasques dins la llar.

- Finalment, cal destacar que el temps dedicat pels i les docents a les tasques de cura durant el confinament varia de forma significativa en funció de la seva edat. De fet, les persones d'entre 37 i 44 anys són, amb diferència, les que més han augmentat el temps de cura durant el confinament. En concret, el 65% de les persones d'aquest grup considera que dedica molt o una mica més de temps a aquestes tasques. Aquest percentatge se situa en un 50% entre les persones d'entre 45 i 52 anys; i vora el 30% entre les que tenen més de 52 anys o menys de 37. Com és de suposar, les persones d'entre 37 i 44 anys són les que, precisament per trobar-se en aquesta franja d'edat, tenen més probabilitats de tenir càrregues familiars i, per tant, d'haver augmentat més el temps que hi dediquen durant el confinament.

Taula 5. Temps dedicat a les tasques de cura a les tasques de cura per part dels i les docents segons edat

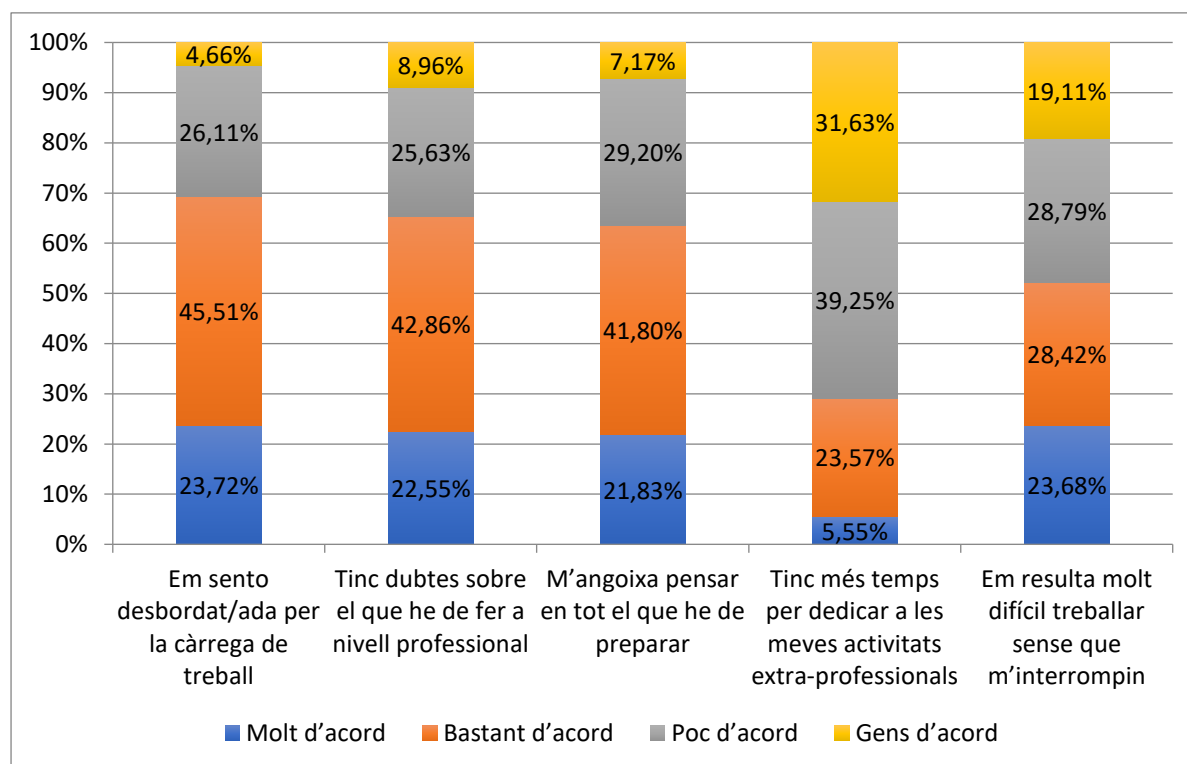
3. Abordar el teletreball durant el confinament

Un cop analitzats els usos dels temps dels i les docents durant el confinament, en aquest apartat ens disposem a explorar quines són les seves formes d'abordar el teletreball, centrant-nos en les seves vivències i experiències subjectives durant aquest període. Entenem que aquestes vivències es vinculen amb dos grans aspectes: d'una banda, les característiques familiars que hem abordat al primer apartat. Així, seria esperable com a hipòtesi de treball que aquells docents que tenen més responsabilitats de cura i domèstiques dins la llar visquin amb més angoixa i preocupació la situació actual. D'altra, amb les característiques dels seus centres educatius en quant a titularitat, composició social, models pedagògics i usos tecnològics abans del confinament (recordeu que a l'Informe 2 vam explicar en detall les característiques dels centres educatius de la mostra segons aquestes característiques). En aquest cas la hipòtesi de treball seria que els centres amb una composició social més complexa viuen amb més preocupació i angoixa la situació actual, de la mateixa manera que ho fan aquells docents menys acostumats a treballar amb recursos tecnològics i que treballen a centres amb graus d'innovació pedagògica més incipient. Vegem-ho.

- **Les vivències del teletreball durant el confinament. Un dels resultats més significatius i rellevants de l'enquesta és el desconcert que de forma majoritària manifesten els i les docents per abordar el teletreball durant el confinament**, el que posa de manifest la situació absolutament inèdita que han hagut d'afrontar d'una forma molt ràpida i no sempre prou acompanyades i acompanyats. Així, la majoria dels i les docents enquestats (70%) afirmen sentir-se desbordats per la càrrega de treball derivada de la docència virtual durant el confinament (23,72% molt d'acord; 45,51% bastant d'acord). Igualment, més del 60% afirma tenir dubtes sobre el què ha de fer a nivell professional durant el confinament (22,55% molt d'acord; 42,86% bastant). Més del 60% diu també que sent angoixa per tot el que ha de preparar (21,83% molt d'acord; 41,80% bastant d'acord). Finalment, més del 50% afirma que li resulta molt difícil treballar sense que l'interrompin durant aquest període i, per tant, desenvolupar la seva feina de manera continuada. En canvi menys del 25% de docents enquestats afirma tenir més temps per dedicar-se a activitats extra-professionals (5,55% molt d'acord; 23,57% bastant).

L'extraordinària situació que estem vivint, doncs, situa al professorat en conjunt en una situació d'elevada incertesa per portar a terme la seva tasca.

Taula 6. Vivències del teletreball per part dels i les docents durant el confinament.

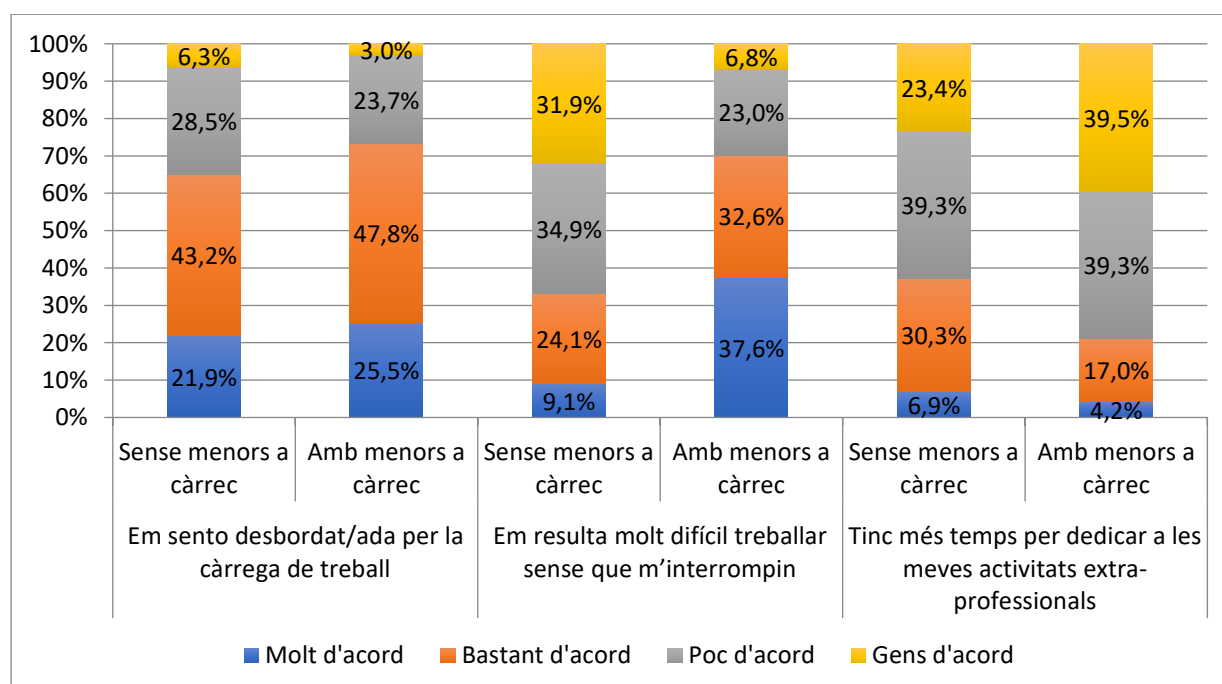
A continuació veurem com aquestes sensacions es relacionen amb les característiques familiars i escolars dels docents enquestats. Anirem abordant cada una de les cinc dimensions d'anàlisi (desbordament, dubtes, angoixa, activitats extra professionals i interrupcions) en funció de la seva rellevància teòrica i estadística en cada cas. Així, i a mode d'exemple, la possibilitat de què els i les docents treballin sense interrupcions durant aquest període s'abordarà sobretot a partir de les condicions familiars. En canvi, els dubtes sobre el que han de fer els docents a nivell professional durant aquest període s'abordaran específicament des del punt de vista educatiu/escolar.

3.1. L'impacte de les condicions familiars en la vivència del confinament

- Les formes de viure el confinament per part dels i les docents es relacionen de forma intensa amb les característiques de la llar i, en particular, amb les càrregues familiars i la distribució de feines domèstiques que, com hem vist a l'apartat anterior estan marcades pel gènere.

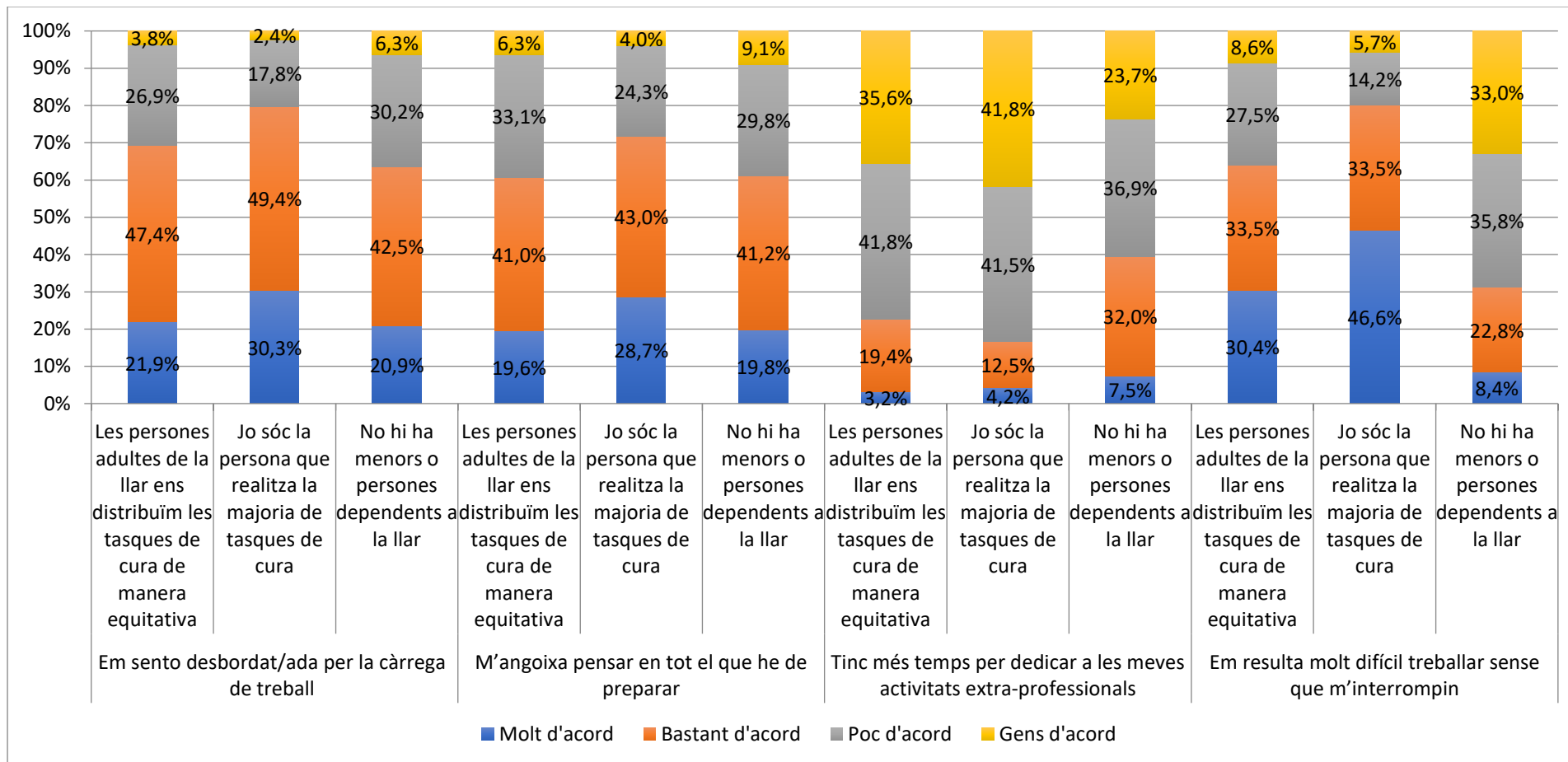
➤ Les càrregues familiars dels i les docents afecten la forma de viure el teletreball, impactant de forma especialment negativa a aquells que tenen menors a càrrec. D'una banda, la sensació de desbordament afecta de forma més intensa a aquells i aquelles docents amb menors a càrrec (73%) que als i les que no en tenen (65%). D'altra, els i les docents amb menors a càrrec manifesten dificultats per teletreballar sense interrupcions (70%), mentre que entre aquells que no en tenen, el percentatge és molt més baix (33%). Finalment, el temps que es pot dedicar a activitats extra-professionals és també molt menor entre els docents amb menors a càrrec que entre els que no en tenen. Així, el 79% dels primers i el 63% dels segons considera que el confinament no els ha suposat un augment del temps de què disposen per aquestes activitats.

Taula 7. Teletreball docent durant el confinament, segons presència de menors a càrrec

- **La vivència del confinament per part dels i les docents es vincula també amb la distribució de les tasques de cura dins la llar i afecta de forma especialment negativa aquells que n'assumeixen la principal responsabilitat.** D'una banda, i com hem vist abans, una majoria abrumadora dels i les docents se senten desbordats per la càrrega de treball, però aquesta sensació és especialment acusada entre aquelles persones que realitzen la major part de les tasques de cura dins les seves llars. Així, si el 70% de docents enquestats afirmaven estar bastant o molt d'acord amb l'afirmació: "Em sento desbordat/ada per la càrrega de treball", aquest percentatge augmenta fins prop del 80% entre les persones que afirmen ser les màximes responsables de realitzar les tasques de cura dins la llar. Una tendència similar la segueix l'angoixa quan es pensa en tot el que s'ha de preparar durant el temps de confinament. Com hem vist, en termes generals, més d'un 60% es mostra bastant d'acord o molt d'acord amb aquesta afirmació. Novament, si parem atenció a la situació dels docents a les seves llars pel que fa a la distribució de les tasques de cura, la situació és particularment complicada per a les persones que realitzen la major part de les mateixes (70% es mostra bastant o molt d'acord). D'altra banda, hem assenyalat que el percentatge de docents que poden aprofitar el teletreball per realitzar activitats extra-professionals és relativament baix. D'aquests, més del 60% no tenen menors o persones dependents a la llar. En canvi, entre el grup de docents que realitzen la major part de les tasques de cura, més d'un 80% considera que no ha guanyat temps per realitzar activitats extra-professionals durant el confinament. Finalment, poc menys de la meitat dels docents considera que no pot treballar sense interrupcions, i poc més de la meitat pensa que sí. Ara bé, aquest percentatge no arriba al 20% entre les persones que assumeixen totes les tasques de cura i se situa al voltant del 35% entre les que es distribueixen les tasques de cura amb altres adults de la llar de forma equitativa.

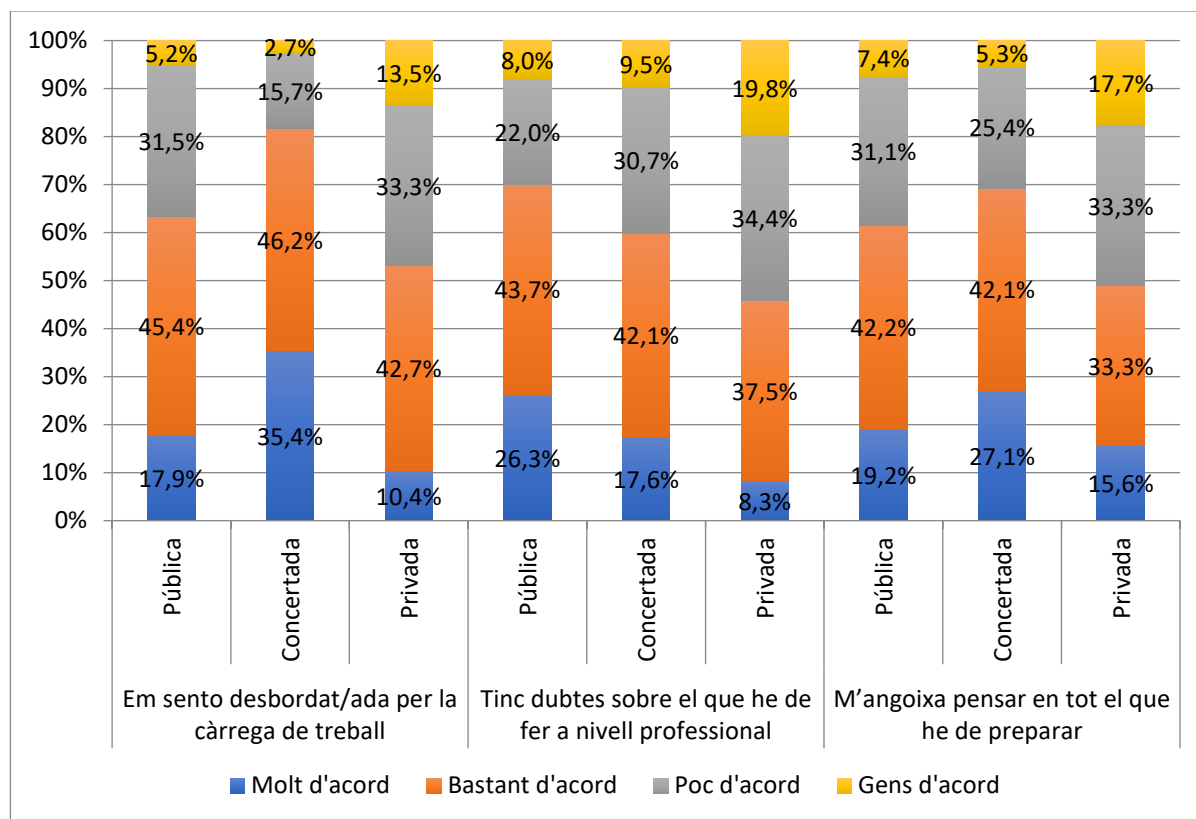
Taula 8. Teletreball docent durant el confinament, segons la distribució de tasques de cura dins la llar

3.2. L'impacte dels models escolars en la vivència del confinament

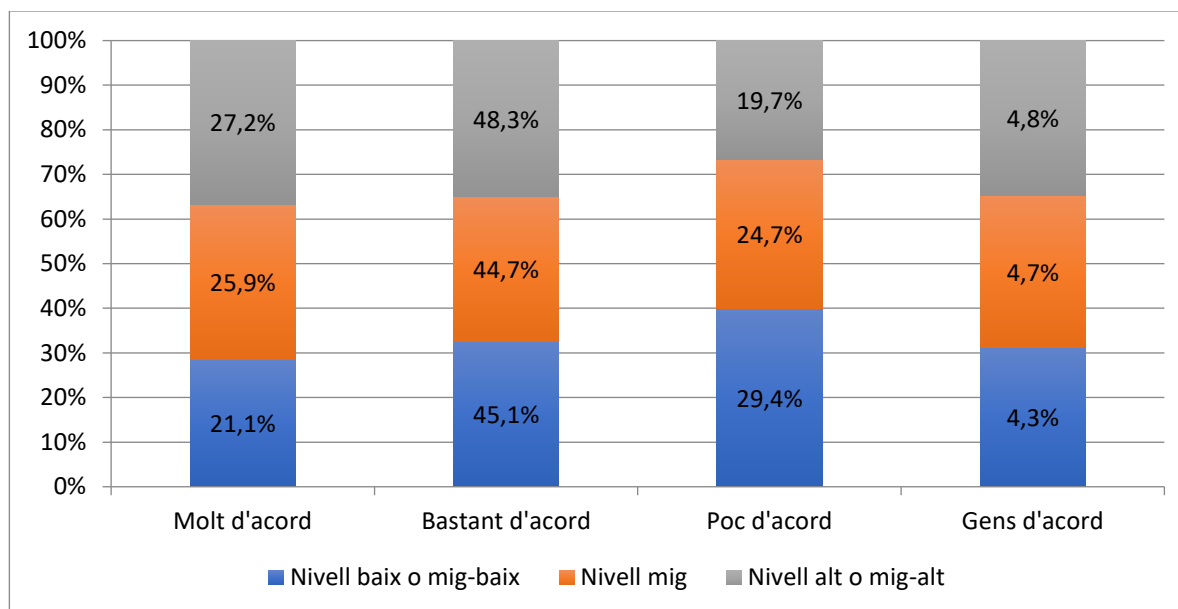
- **La vivència del teletreball per part dels i les docents mostra una dinàmica diferent segons la titularitat dels centres educatius on treballen, sobretot pel que fa a la sensació de desbordament i als dubtes sobre el què fer a nivell professional durant el confinament.** D'una banda, la sensació de sentir-se desbordat/ada és bastant més alta pels docents que treballen a l'escola concertada (81,6%) que per aquells que treballen a escola pública (63,3%). En canvi, és significativament més baixa per als docents que treballen a l'escola privada (53,1%) que, com hem indicat als informes anteriors són majoritàriament UEC, PFI i E2O. D'altra banda, el percentatge de docents que afirma tenir dubtes sobre el què han de fer a nivell professional durant el temps de confinament és superior a la pública (70%) que a la concertada (59,7%). Els docents de la mostra que treballen a centres privats expressen un nivell de dubtes menor (45,8%). Finalment, i pel que fa a les sensacions d'angoixa que expressen els docents per tot el que han de preparar durant el temps de confinament, la situació és bastant similar a la pública (61,4%) que a la concertada (69,3%) mentre que a la privada torna a ser molt menor (49%). Dues hipòtesis poden ajudar-nos a explicar aquests resultats. En primer lloc, sobre les diferències entre els centres públics i els concertats, és possible que, donat el moment en què es va realitzar el qüestionari (primer mes de confinament) els docents dels centres públics encara no tinguessin clares quines serien les prioritats del Departament i, per tant, estiguessin a l'espera d'una definició de la situació. Els centres concertats, en canvi, per la relació particular amb les seves famílies, poden haver adoptat de forma més immediata mesures de docència virtual que hagin fet incrementar la sensació de desbordament i angoixa entre els seus docents. En segon lloc, i pel que fa als centres privats, el fet que la pregunta realitzada especifiqui que el desbordament i l'angoixa fan referència a la tasca estrictament docent pot haver minimitzat la sensació de preocupació que aquests tenen vers l'alumnat (i no necessàriament vers la seva pròpia pràctica professional). Explorarem aquestes hipòtesis amb més profunditat al pròxim Informe #RecercaEscolesConfinades.

Taula 9. Vivència del teletreball per part dels i les docents durant el confinament segons titularitat

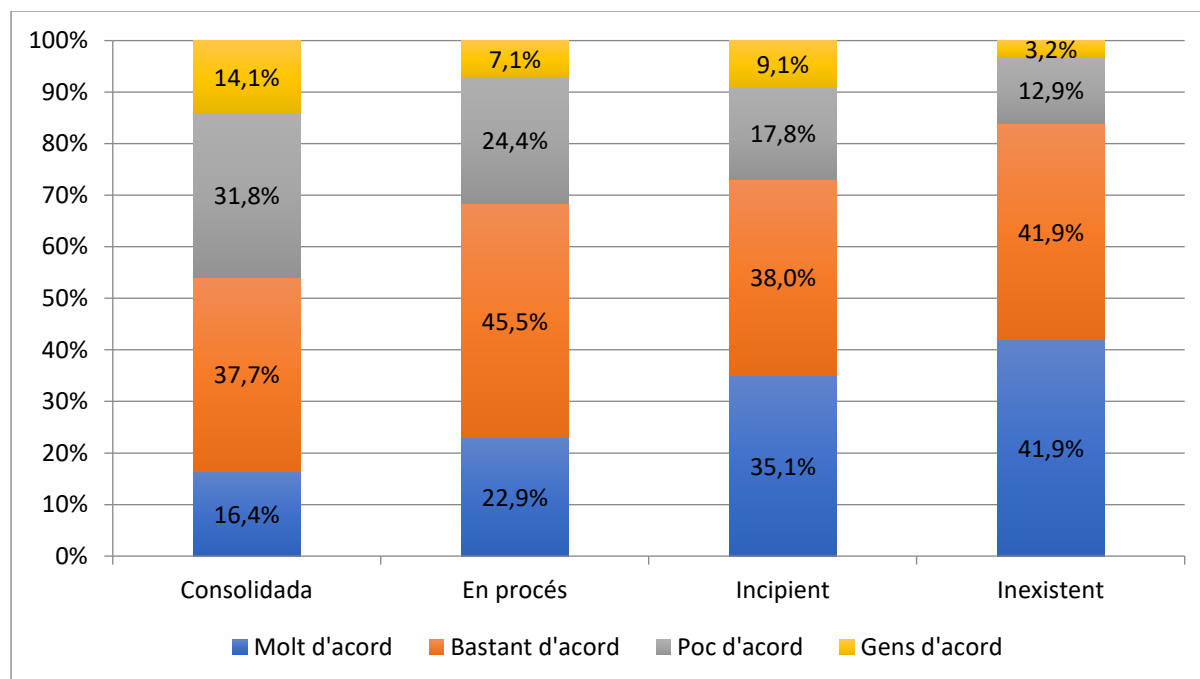
- **La composició social dels centres educatius també repercuteix sobre la forma a través de la qual els i les docents viuen i aborden el teletreball durant el confinament. Aquesta relació, no obstant això, només és significativa per a la sensació d'estar desbordada o desbordat.** Així, el 75,5% de docents que treballen a centres on l'estatus social i econòmic del seu alumnat és –segons ells mateixos– alt o mig alt afirmen sentir-se molt o bastant desbordats en aquesta situació, mentre que aquest percentatge baixa al 70,6% als centres on l'estatus social i econòmic de l'alumnat és mig i baixa de nou fins al 66,2% quan és baix o mig baix. Si bé a aquesta dada a primera vista pot semblar contra intuïtiva, una possible explicació podria trobar-se en la major càrrega de treball i la major pressió de les famílies de les escoles amb una composició social més avantatjada. Aquesta hipòtesi la podem validar quan presentem el proper informe de la #RecercaEscolesConfinades on ens centrarem en les diferents formes d'abordar el treball educatiu durant els mesos de confinament per part de diferents centres educatius.

Taula 10. Sensació de desbordament per la càrrega de treball segons composició social dels centres

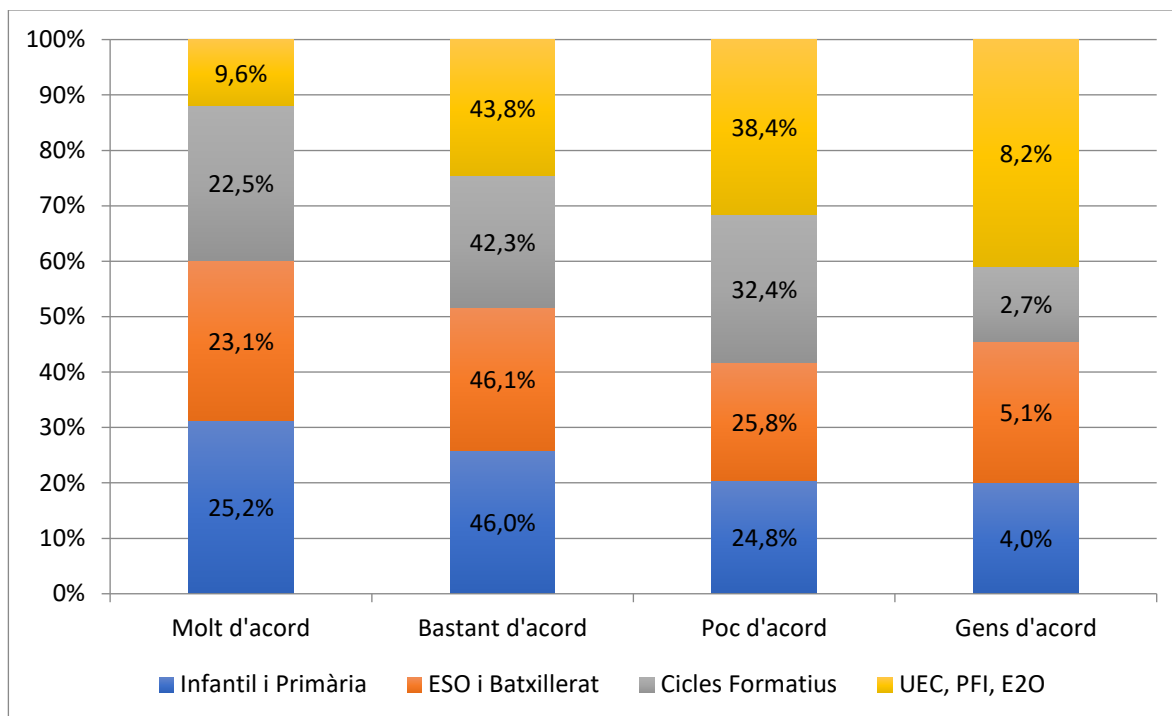
- **El grau d'innovació pedagògica dels centres educatius repercuteix sobre els dubtes que tenen dels i les docents en relació a la seva tasca educativa durant el confinament.** De fet, un 80% de docents que afirma tenir dubtes sobre com abordar la seva feina durant el temps de confinament treballa a centres educatius que des del seu punt de vista tenen amb un grau d'innovació pedagògica inexistent. Pel contrari, aquest percentatge disminueix fins al 54% quan els docents perceben que la innovació pedagògica als seus centres està consolidada. Aquests resultats suggereixen que un major grau d'innovació pedagògica dels centres educatius facilita l'adaptació de la tasca docent a les necessitats canviants de l'alumnat i del context. En canvi, formes més rígides d'abordar la tasca docent generen dificultats entre els docents per modificar les seves formes de treball i adaptar-se així millor als canvis.

Taula 11. Dubtes docents en vers les tasques educatives durant el confinament segons grau d'innovació percebut

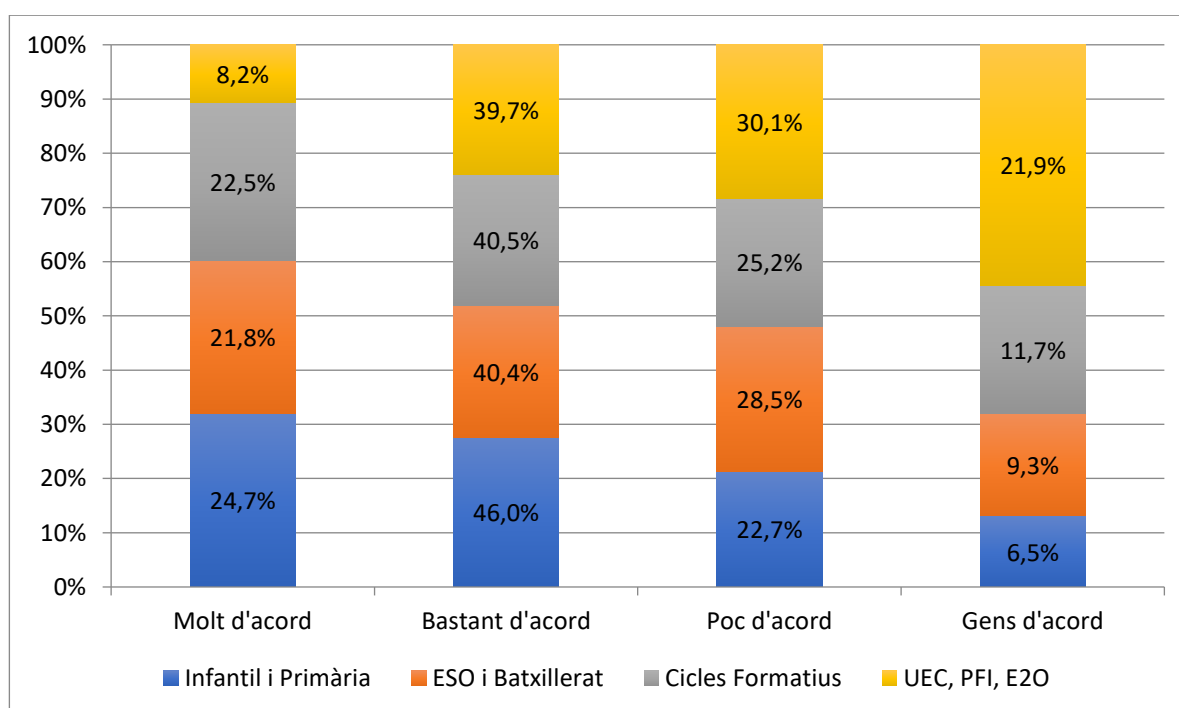

- **Les vivències dels i les docents durant el temps de confinament també divergeixen en funció del nivell educatiu on treballen, específicament pel que fa a la sensació de desbordament i als dubtes sobre com abordar la tasca educativa durant el confinament.** Així, més d'un 70% de docents que treballen a Educació Infantil i Primària afirmen sentir-se desbordats i desbordades per la càrrega de treball durant aquest temps, mentre que aquest percentatge disminueix a la resta de nivells educatius (ESO i Batxillerat, Cicles Formatius i UEC, PFI i E2O). D'altra banda, és també a Educació Infantil i Primària on és major el percentatge de docents enquestats (70%) que afirmen tenir dubtes sobre com enfrontar la seva tasca durant aquest període. Una possible explicació per entendre aquesta situació pot ser la necessitat d'un major acompanyament (pedagògic i emocional) tant a famílies com a alumnes d'aquestes etapes educatives per la menor edat dels infants.

Taula 12. Sensació de desbordament per la carrega de treball segons nivell educatiu

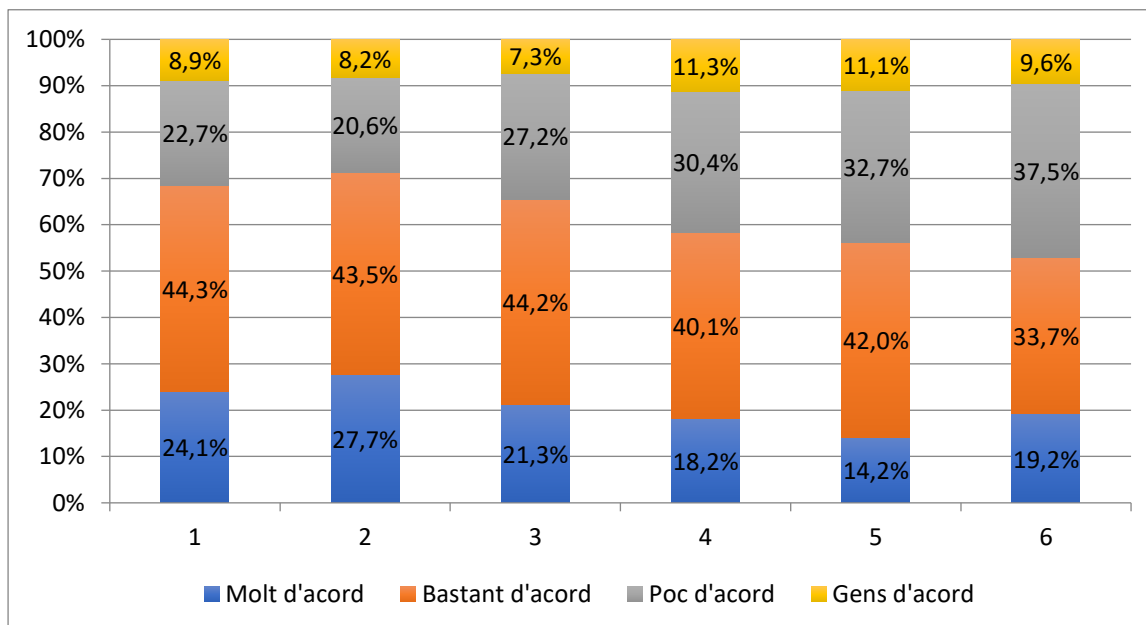

Taula 13. Dubtes docents en vers les tasques educatives durant el confinament segons nivell educatiu.

- Finalment, les vivències dels i les docents durant el temps de confinament varien també en funció de l'ús de recursos tecnològics abans del confinament. Aquesta variació es concentra específicament en la percepció de dubtes sobre com abordar la seva tasca educativa, i és visible tant quan es recull l'ús de recursos tecnològics per part dels centres educatius com quan es pregunta per l'ús d'aquests recursos a nivell individual de cada docent. Així, gairebé un 70% de docents que afirma treballar a centres amb poc ús de recursos tecnològics abans del confinament (només feien ús d'1 del total de 6 recursos tecnològics que es plantejava al qüestionari. Veure informe 2 per més detalls) indica que té dubtes sobre la forma d'abordar el seu treball durant el confinament, mentre que aquest percentatge es redueix a un 52,9% quan els docents afirmen treballar a centres amb alt ús de recursos tecnològics (6 de 6).

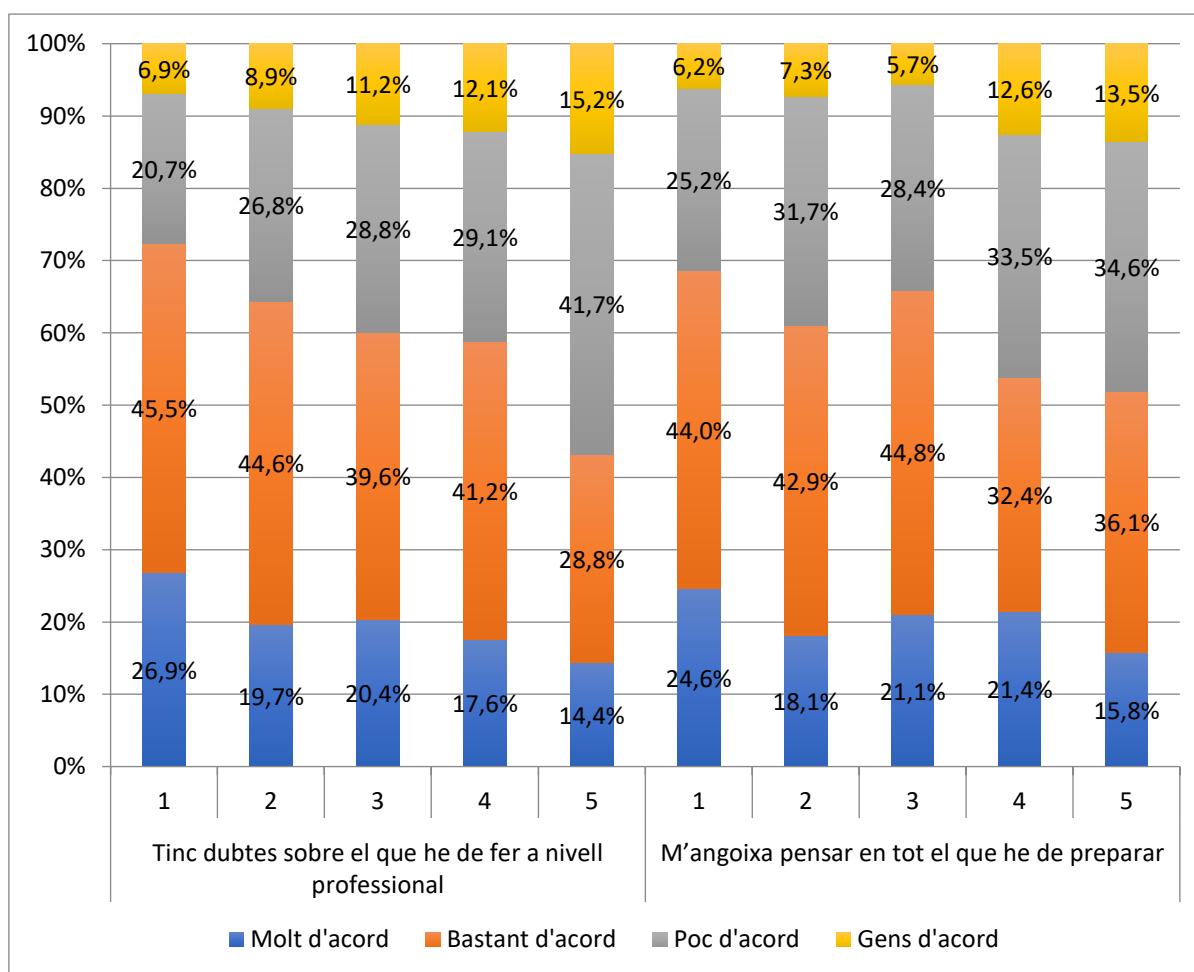
Taula 14. Dubtes docents en vers les tasques educatives segons grau d'utilització de recursos tecnològics dels centres abans del confinament

- Aquesta variació també es dona, com dèiem, quan és el docent a nivell individual (i no necessàriament el seu centre de referència) qui feia més ús de recursos tecnològics abans del confinament i, de fet, és més intensa que en el cas anterior. Així, més d'un 70% de docents que afirma fer poc ús professional de recursos

tecnològics abans del confinament (només feien ús d'1 del total de 5 recursos tecnològics que es plantejava al qüestionari¹) indica que té dubtes sobre la forma d'abordar el seu treball durant el confinament, mentre que aquest percentatge es redueix a un 43,2% quan els docents feien un alt ús de recursos tecnològics en la seva tasca docent (5 de 5). De la mateixa manera, però de forma menys acusada, gairebé un 70% de docents que feien poc ús de recursos tecnològics abans del confinament afirma sentir-se angoixat en la situació actual mentre que aquest percentatge disminueix al 51,9% quan en feien molt ús.

Taula 15. Dubtes i angoixa dels docents segons grau d'utilització de recursos tecnològics dels docents abans del confinament

¹ Al qüestionari es llistaven 6 recursos entre els que triar. Dos d'ells s'han baremat en 0,5 punts per l'elaboració d'aquesta anàlisi, mentre que a la resta se'ls ha assignat un punt a cadascun.